

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE¹ 28.02.2022 - 04.03.2022

1. märts 2022

Lahend 42416/18 - vara kasutamise kontroll

Sebeleva ja teised vs. Venemaa

Protokolli nr 1 artikkel 1

Esimene kaebaja on S-i tütar. Kuni 2014. aasta oktoobrini oli S äriühingu OTS aktsionär. Ülejäänud kolm kaebajat on S-i abikaasa pereliikmed. Kaebajad ostsid OTS-i aktsiaid. Esimesed kolm kaebajat said ettevõtte enamusaktsionärideks. 2016. aasta oktoobris pandi S uurimise alla pettuse ja OTS-i raha omastamisega seotud asjaoludel. 2017. aasta veebruaris ja märtsis toimus kaks OTS-i aktsionäride erakorralist üldkoosolekut. Nende koosolekute lõpus kinnitasid aktsionärid (välja arvatud riik) peaaegu kõik müügilepingud, mille tulemusena S võeti uurimise alla. Leides, et need resolutsioonid on ebaseaduslikud otsustasid kaubanduskohtud need tühistada. 2017. aasta mais andis ringkonnakohus loa aktsiate arestimiseks. Kohus leidis, et kaebajate aktsiate omandamise eesmärk oli varjata asjaolu, et S oli tegelik omanik ja et ta võis seetõttu jätkata OTS-i rahaliste vahendite omastamist ja äriühingut kahjustada. Sellest tulenevalt keelas kohus aktsiatega seotud õiguste kasutamise nende arestimise ajaks. 2017. aasta juulis jättis regioonikohus apellatsioonkaebuses arestimismääruse jõusse.

Uurija kvalifitseeris 6. augusti 2018. a otsusega vaidlusalused aktsiad asitõenditeks - need olid üheks meetodiks, mida S kasutas kuritegude toimepanemiseks ja need sisaldasid teavet, mis võimaldas tuvastada juhtumi asjaolusid.

Ringkonnakohus määras seejärel arestimismeetme uuendamise samadel alustel või aktsiate edasise arestimise kogu S-i vastu suunatud kriminaalmenetluse vältel ja kuni 6. aprillini 2022.

Kaebajate apellatsioonid, kus kaebajad eitasid süstemaatiliselt S-i korralduste järgi tegutsemist ja temaga seotust, jäeti rahuldamata.

EIKi pöördudes tuginevad kaebajad protokoll nr 1 artiklile 1.

EIK märkis, et kaebajad ostsid vaidlusalused aktsiad S-i käest, tema teistelt perekonnaliikmetelt ja kolmandatelt isikutelt S-ile süüks arvatud kuritegude toimepanemise perioodil ja pärast seda. Prokuratuur ja kriminaalkohtud leidsid, et S oli nende aktsiate „tegelik omanik”. Kaebajate omandiõigust ei olnud, aga kunagi vaidlustatud kohtuotsuses, mis oli omandanud juriidilise jõu. Võttes arvesse kaebajate sooritatud ostude õiguslikku olemust ja vaidlustatud aktsiate majanduslikku väärtust, kujutasid need aktsiad endast seega valdust protokoll nr 1 artikkel 1 tähenduses. Neljandale kaebajale kuulus sekkumise päeval kaks aktsiat: üks nn tavaaktsia ja üks nn eelisaktsia, mis moodustasid vastavalt 0,005% ja 0,015% OTS-i aktsiakapitalist ning kummagi nimiväärtus üks rubla. Neil asjaoludel ei saanud kaebajale tekitatud kahju pidada piisavalt „oluliseks” EIÕK artikli 35 lõike 3 punkti b tähenduses. Arvestades EIK mahukat kohtupraktikat arestimise kohta kriminaalmenetluses, leidis EIK, et selle kaebaja kaebust ei tule sisuliselt läbi vaadata.

EIK leidis, et vaidlustatud arestimisakt kujutas endast kontrolli vara kasutamise üle. Sellel sekkumisel oli õiguslik alus, kuna ametivõimudel oli usutav põhjus arvata, et S kasutas aktsiaid talle etteheidetud kuritegude toimepanemiseks. See taotles ka üldistes huvides olevat legitiimset eesmärki, nimelt tõkestada kuritegude toimepanemist. Samas 2 kuu ja 13 päeva jooksul ei olnud aga arestimist ühegi kohtumäärusega lubatud. Seetõttu oli arestimine sel perioodil ebaseaduslik ja seega vastuolus protokoll nr 1 artikkel 1 nõuetega.

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

EIK leidis, et arestimismeetme kogukestus, st 4 aastat ja 8 kuud, ei muutnud sekkumist iseenesest ebaproportsionaalseks. Samas omistas EIK suurt tähtsust selle meetme kohaldamise otsuste põhjendustele, pidades silmas esiteks meetme pikka aega ja kestvust ning piirangute olmemust ja määra, sest sellega seoses oli kaebajate aktsiate arestimine võtnud neilt kõik kaasnevad õigused, sealhulgas õiguse saada teavet äriühingu kohta. Samuti märkis EIK, et siseriiklikud kohtud uuendasid arestimismäärust praktiliselt samade põhjendustega, tuginedes süstemaatiliselt samadele alustele, sealhulgas vajadusele ühelt poolt kaitsta kannatanu õigusi ja takistada S-il jätkamast ettevõtte varade haldamist ning tagada võimaliku kriminaaltrahvi tasumise. EIK leidis, et siseriiklikud kohtud ei olnud hinnanud arestimismääruse jätkuva pikendamise proportsionaalsust ja samuti ei olnud nad konstitutsioonikohtu juhistelevaatamata sellele alternatiive ette näinud. Lisaks leidis EIK, et kohtud ei olnud selgitanud, kuidas aktsiad võivad kujutada endast „kuritegevuse vahendit“ ning seda, kuidas need aktsiad võivad virtuaalsel kujul sisaldada teavet, mis võiks aidata kaasa juhtumi asjaolude väljaselgitamisele.

Kokkuvõttes ei olnud siseriiklikud kohtud piisavalt põhjendanud vaidlusaluse arestimise ja selle pikendamise vajalikkust ning sekkumine ei olnud proportsionaalne. EIK tuvastas protokoll nr 1 rikkumise.

EIK leidis, et Venemaa peab kolmele esimesele kaebajale igapäevase maksma 2000 eurot mittevaralise kahju hüvitamiseks. Varalise kahju hüvitamise nõuded jättis EIK rahuldamata.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

1. märts 2022

Lahend 19090/20 - alandav/ebainimlik kohtlemine ja positiivsed kohustused

Fenech vs. Malta

Artikkel 3

Kaebaja on ärimees, kes arreteeriti 2019. aasta novembris kahtlustatuna seotuses Malta ajakirjaniku (Daphne Caruana Galizia) mõrvaga 2017. aasta oktoobris ja on sellest ajast saadik vahi all. Kaasus puudutas tema kinnipidamistingimusi Corradino kinnipidamiskeskuses ja seda, kas Malta ametivõimud võtsid piisavalt kasutusele meetmeid, et kaitsta teda viibimise ajal Covid-19 nakatumise eest vanglas, eriti kuna kaebajal on ainult üks neer.

EIK leidis ühehäälselt, et käesolevas kaasuses ei esine EIÕK artikli 3 rikkumist seoses kaebaja kinnipidamisega selle perioodi osas, kui kaebaja oli kinnipidamiskeskuses teistest eraldatud. EIK leidis, et kaebaja teistest eraldatuse periood (põhjusel, et kaebaja kokaiiniproov oli positiivne) ei kestnud mitte kauem kui 35 päeva. Sellega seoses leidis EIK, et kaebaja ei kannatanud mingit psühholoogilist või füüsilist kahju ja temale rakendatud piiranguid ei olnud tähendanud täielikku sensorset isolatsiooni.

Seoses kaebaja kinnipidamistingimustega hiljem ühiselamus leidis EIK, et EIÕK artikkel 3 rikkumist ei esinenud. EIK leidis, et ülerahvastatust ei olnud ja mis puudutab muid piiranguid, mille üle kaebaja kaebas, leidis EIK, et need toimusid väga spetsiifilises kontekstis, nimelt tervisega seotud hädaolukorra ajal ja need võeti kasutusele olulistel tervislikel põhjustel. Pealegi rakendusid need piirangud mitte ainult kaebajale, vaid kogu ühiskonnale.

Seoses kaebaja kinnipidamisega alates 4. jaanuarist 2020 märkis EIK, et samuti ei esine EIÕK artikkel 3 rikkumist, sest võttes arvesse materiaalseid tingimusi, aga ka piiranguid (juurdepääsu puudumine jõusaalile, perekonnale, kirikule või muule tegevusele), olid need kehtestatud piiratud aeg väga

spetsiifilises kontekstis (rahvatervisega seotud hädaolukorras, olulistel tervisekaalutlustel mitte ainult kaebajale ja kõigile teistele vanglas kinnipeetavate, vaid ühiskonna jaoks laiemalt). Sellel perioodil seoses perekülastustega märkis EIK, et, kui perekülastused olid peatatud, võeti kasutusele alternatiivsed meetmed, mis võimaldasid kaebajal oma perega regulaarselt suhelda (kõned Skype'i kaudu kord nädalas ja regulaarsed telefonikõned kogu vastava perioodi jooksul). Seda olukorda elasid vabaduses viibinud isikud üle kogu maailma ja kaebaja ei olnud erand.

EIK leidis, et Malta ametivõimud on/olid võtnud kasutusele piisavad ja proportsionaalsed meetmed viiruse leviku tõkestamiseks ja piiramiseks. Pealegi, isegi eeldades, et kaebaja saaks vanglas COVID-19 nakkuse, siis miski ei viidanud sellele, et kvalifitseeritud abi poleks kaebajale saadaval.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

[Viide](#) siseveebis avaldatud uudisele, kus on ka kajastatud seda lahendit.

3. märts 2022

Lahend 51853/19 - vara kasutamise kontroll

Shorazova vs. Malta

Protokolli nr 1 artikkel 1

Kaebaja sündis Kasahstanis ja oli sel ajal abielus Rakhat Alijeviga, kes oli varem abielus Kasahstani tollase presidendi Nursultan Nazarbajevi tütreaga ja kellest sai tema poliitiline vastane. Kaebaja varad Maltal külmutati pärast seda, kui Malta ametiasutused said õigusabipalve seoses väidetavalt Kasahstanis toime pandud kuritegudega. Sel ajal viisid Kasahstani ametivõimud läbi uurimist kaebaja ja tema abikaasa pettuse- ja rahapesusüüdistuste kohta. Kaebaja ja tema abikaasa algatasid põhiseadusliku menetluse ja esitasid edutult kaebuse oma varade külmutamise peale. Detsembris 2020 esitas kaebaja kriminaalkohtule avalduse, milles kaebas õigusabitaotluste sisuliselt automaatse pikendamise praktika üle ja väitis, et tema suhtes tehtud arestimismäärus tuleks tühistada. 2021. aasta juulis leidis kriminaalkohus, et korralduse jätkamiseks ei ole alust, kuna Kasahstani ametivõimud ei olnud kaebaja suhtes kunagi menetlust alustanud. Arestimismäärus tühistati. EIK pöördudes tugineb kaebaja protokolli nr 1 artiklile 1 ja EIÖK artiklile 6 ning leiab, et Malta ei oleks pidanud täitma Kasahstani ametiasutuste õigusabi nõuet (külmutada kaebaja varad). Samuti leidis kaebaja, et põhiseaduslik menetlus, mille ta oli algatanud, et kaevata oma õiguste rikkumise üle, oli kestnud liiga kaua.

EIK märkis, et arestimismäärus, mis oli välja antud ja kehtinud peaaegu kaheksa aastat, ei olnud *ab initio* seadusega kooskõlas, kuna kriminaalkohtu hinnangul ei olnud kaebajal olnud kunagi Kasahstanis süüdistatava või süüdistatava staatust, kuid ainult kahtlustatava oma. EIK leidis, et hämmastav oli asjaolu, et ligi kaheksa aasta jooksul ei olnud ükski ametiasutus ega siseriiklik kohus asja põhjalikult uurinud ega kaebaja olukorda olemasoleva teabe valguses välja selgitanud. EIKi hinnangul viitas olukord tõsisele probleemile siseriiklikul tasandil. Seega leidis EIK, et käesoleva juhtumi erandlikel asjaoludel oli kohane uurida kogu kaebaja kaebust sellisena, nagu see EIK-ile esitati, ja eelkõige uurida, kas seadus oli andnud piisavalt kaitsemeetmeid meelevaldse või ebaproportsionaalse sekkumise vastu.

Kasahstani ametivõimude esitatud kaebaja varade külmutamise taotlus põhines ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni artiklil 18. EIK, tunnistades konventsiooni olulisust organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisel, rõhutas, et konventsiooni alusel antav vastastikune õigusabi peaks toimuma kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega. Seega oli siseriiklikel kohtutel läbivaatamiskohustus. EIK märkis ka, et ÜRO konventsiooni kohaselt võidakse vastastikusest õigusabist keelduda eelkõige juhul, kui taotluse saanud osalisriik leiab, et selle täitmine võib kahjustada avalikku korda või oleks vastuolus taotluse saanud osalisriigi õigussüsteemiga. Käesoleval juhul leidsid Malta põhiseaduslikud kohtud, et meede järgis üldist huvi automaatselt ja ilma juhtumiga seotud

olukorra üksikasjalikku hinnangut andmata. Sellise hinnangu puudumisel ei saanud EIK siseriiklike kohtute järeldusi kinnitada. EIK-l tekkis käesoleva juhtumi väga konkreetsetel asjaoludel tõsised kahtlused mängus oleva avaliku huvi suhtes, sest kaebajale ei esitatud üheski Euroopa riigis (sealhulgas Maltal) rahapesusüüdistust, vaatamata mitmes riigis toimunud uurimisele.

Kokkuvõtvalt selles osas jõudis EIK järeldusele, et menetluslike tagatiste puudumine kogu kaebaja vara pikaajaliseks külmutamiseks Maltal Kasahstani ametivõimude õigusabi taotlusel, tõenäoliselt poliitilise tagakiusamise motiivide tõttu, kujutas endast protokoll nr 1 artikkel 1 rikkumist. Samas EIK jõudis ühemeelselt seisukohale, et EIÕK artikli 6-1 rikkumist ei toimunud, sest juhtumi konkreetsetel asjaoludel ei olnud põhiseadusliku õiguskaitse menetluse kestus olnud ülemäärane.

EIK leidis, et Malta peab kaebajale maksma 2000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ja 586 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)